

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему :

**МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ ЯК СКЛADOVA ФОРМУВАННЯ
ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ**

Студентки 2 курсу, 4-м групи,

Чернецька Наталія

Спеціальність 072

Юрїївна

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціалізація «Державні фінанси»

Науковий керівник

Шевченко Світлана

кандидат економічних наук,

Олексїївна

доцент

**Гарант освітньої програми д.е.н.,
професор**

**Макогон Валентина
Дмитрівна**

Завідувач кафедри фінансів,

Чугунов Ігор

Заслужений діяч культури і техніки

Якович

України д.е.н., професор

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади формування системи місцевого оподаткування

- 1.1. Сутність та значення місцевого оподаткування у формуванні доходів бюджету _____ 6
- 1.2. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування _____ 13

РОЗДІЛ 2. Сучасний стан формування доходів за рахунок місцевих податків та зборів

- 2.1. Оцінювання ролі місцевих податків і зборів у виконанні дохідної частини місцевих бюджетів _____ 20
- 2.2. Моніторинг надходжень місцевих податків та зборів до бюджету міста Києва _____ 27

РОЗДІЛ 3. Шляхи удосконалення системи місцевого оподаткування в Україні

- 3.1. Проблеми справляння місцевих податків і зборів в Україні _____ 44
- 3.2. Напрями реформування місцевого оподаткування _____ 47

ВИСНОВКИ _____ 50

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ _____ 53

ДОДАТКИ

ВСТУП

Місцеві податки та збори є специфічною формою суспільно економічних відносин на місцевому рівні. В процесі формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів органи місцевого оподаткування повинні проводити таку бюджетну політику, яка би оптимально поєднувала інтереси політичних партій, платників податків та жителів територіальної громади. Причому прагнення органів місцевого самоврядування збільшити надходження місцевого бюджету не повинне знижувати зацікавленість в економічній діяльності з боку платників податків.

Місцеві податки та збори є одним з найважливіших інститутів у системі місцевих фінансів. Зокрема, під інститутом місцевих податків і зборів ми розуміємо законодавчо закріплену групу правових норм, що регламентує порядок впровадження податкових платежів (міськими, селищними та сільськими радами), механізм їх справлення (в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць) і зарахування до місцевих бюджетів для використання повноважень у межах власної комплектації органів місцевого самоврядування [18].

Актуальність обраної теми полягає в тому, що нині Україною обраний курс на децентралізацію. Зміни до податкового та бюджетного кодексів передбачають значну передачу повноважень від державних органів органам місцевого самоврядування. Тому питання розвитку системи місцевого оподаткування не втрачає своєї актуальності.

Питання децентралізації бюджетної системи України є темою багатьох досліджень, праць і дискусій. Адже фінансова децентралізація є основою незалежності, життєздатності органів місцевої влади, яка дає їм можливість вирішувати важливі питання місцевого значення. Проте реалізація закріпленого законодавством України права кожної адміністративно-територіальної одиниці на економічну самостійність неможлива без наявності в кожного органу влади власного бюджету, права його складання, затвердження і виконання без

втручання вищих органів влади. Тобто, кожен орган влади повинен мати у своєму розпорядженні обсяг фінансових ресурсів, достатній для організації управління економікою і соціальною сферою на своїй території. Поряд із цим він повинен бути наділений самостійністю в управлінні податками та іншими обов'язковими платежами, що надходять до відповідного бюджету. В Україні зберігаються жорстка фінансова залежність регіонів від центру, гостра нестача власних доходів місцевих бюджетів, неспроможність перерозподілу фінансових ресурсів між центром і регіонами. Це позбавляє місцеві органи влади фінансової самостійності та ставить розвиток місцевої економіки і соціальної сфери в залежність від можливостей і бажання вищих щабелів органів влади вирішувати проблеми, що стосуються даної території районів, міст, селищ і сіл.

При написанні роботи представлена така інформаційна база: науковий доробок у формуванні місцевого оподаткування висвітлено в працях таких українських і зарубіжних вчених як: В. Андрущенко, П. Боровика, А. Поляка, О. Вознюка, та багатьох інших дослідників. Вивчення праць зазначених науковців дозволяє виділити не вирішені питання у сфері місцевих бюджетів та формування їх власної фінансової бази за рахунок місцевих податків та зборів

Завдання випускної кваліфікаційної роботи полягають у дослідженні:

- розгляду сутності та значення місцевого оподаткування у формуванні доходів бюджету України;
- вивченні зарубіжного досвіду місцевого оподаткування;
- оцінювання ролі місцевих податків і зборів у виконанні дохідної частини місцевих бюджетів;
- моніторингу надходжень місцевих податків та зборів до бюджету м. Києва;
- оцінювання впливу чинників на надходження місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів;
- розгляду напрямів реформування місцевого оподаткування

Об'єктом роботи є дослідження дохідної частини бюджету, вплив місцевих податків та зборів на формування дохідної частини Державного бюджету України та вплив чинників, що призводять до зміни фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Предметом дослідження роботи є процес децентралізації в Україні, виконання держбюджету країни, розгляд податків та механізмів оподаткування, фіскальні відносини від платника до держави.

Мета роботи полягає у дослідженні фіскальної функції місцевих податків та зборів в умовах децентралізації.

Інформаційну базу дослідження становили положення законодавчих та нормативно-правових актів з питань справляння податку на додану вартість, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, Рахункової палати України, Державної аудиторської служби України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Основними методами дослідження є: спостереження, експеримент, абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних та практичних рекомендацій щодо підвищення ролі місцевих податків та зборів у власних доходах місцевих бюджетів, основа яких ґрунтується у розширенні прав місцевих органів влади щодо встановлення місцевих податків та зборів, затвердження їх ставок та надання пільг.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

1.1. СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

В умовах переходу до ринкової економіки податки використовуються не тільки як джерело одержання доходів бюджету, але й як важливий інструмент фінансового регулювання економіки. В цих умовах особливої актуальності набувають дослідження концептуальних засад природи податку як соціально-економічної категорії. Економічна теорія характеризує податок як специфічну форму економічних відносин держави з суб'єктами господарювання, різними групами населення і фактично з кожним членом суспільства. І специфіка таких взаємовідносин полягає в тому, що держава є визначальною діючою особою, а платник податку - виконавцем вимог держави. Хоча податки та механізм оподаткування будується на певному фундаменті правових та морально-етичних відносин, стягнення податку виступає одностороннім процесом і має безоплатний та обов'язковий характер для конкретного платника. Податкові відносини мають односторонню конкретну спрямованість – від платника до держави [1].

Місцеві податки запроваджуються органами місцевого самоврядування на підпорядкованій їм території і зараховуються до відповідних місцевих бюджетів. Ступінь фіскальної автономії органів місцевого самоврядування може коливатися від надання їм права самостійно встановлювати перелік місцевих податків і зборів, визначати податкову базу і податкові ставки до права запроваджувати місцеві податки і збори лише в межах встановленого органом влади вищого рівня їх переліку і визначити податкові ставки в рамках передбаченого законодавством їх граничного рівня [39].

Всі місцеві бюджети є самостійними, що забезпечуються закріпленням за ними відповідних джерел доходів бюджету, правом місцевих органів влади визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, правом відповідних місцевих рад самостійно і

незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети [36].

На даний час в рамках реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні проводиться активна робота по формуванню спроможних територіальних громад. Бюджети об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, матимуть прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. В результаті буде забезпечено виконання одного із напрямків реформи міжбюджетних відносин – перехід від триступеневої до двоступеневої бюджетної системи.

Завдяки реалізації реформи міжбюджетних відносин:

- місцеві органи влади можуть самостійно формувати та затверджувати свої місцеві бюджети не чекаючи затвердження державного бюджету;
- Міністерство фінансів не визначатиме і не доводитиме до місцевих бюджетів індикативні показники по доходах;
- значно розширено джерела наповнення місцевих бюджетів для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування видаткових повноважень;
- існуючу систему балансування доходів і видатків місцевих бюджетів замінено принципово новою системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя;
- запроваджено нові види міжбюджетних трансфертів (освітня та медична субвенції, субвенція на підготовку робітничих кадрів, базова та реверсна дотації);
- на законодавчому рівні визначено механізм розрахунку нових видів міжбюджетних трансфертів;
- надано право самостійно встановлювати ставки податків в граничних межах, визначених законодавством, та надавати пільги з їх сплати[39].

Тобто, з боку держави, на законодавчому рівні забезпечено повну бюджетну самостійність та фінансову незалежність місцевих бюджетів.

Міністерство фінансів доводить до місцевих органів влади лише особливості складання розрахунків до проектів бюджетів на плановий бюджетний рік та розрахунки прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів і методики їх визначення.

Податкова система держави є її невід'ємним атрибутом, фінансовим базисом існування, індикатором економічного, політичного, соціального стану [35]. На початках набуття Україною незалежності практично була відсутня правова основа оподаткування.

У результаті реформи 2015 року кількість податків і зборів скорочено вдвічі (11 замість 22). Відбулася трансформація 13 подібних податків у 5. В результаті чого можна виділити такі місцеві податки та збори : податок на нерухоме майно; плата за землю; єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір.(дод А).

Згідно Бюджетного кодексу України, доходи місцевих бюджетів складаються з власних і закріплених:

- Власні доходи не враховуються при визначенні обсягів між бюджетних трансфертів;
- Закріплені доходи впливають на розмір між бюджетних трансфертів, складають основу визначення податкової спроможності території [4,22].

Податок на доходи фізичних осіб відноситься до закріплених доходів місцевих бюджетів та має найбільше фіскальне значення, тому варто детально ознайомитись з пропорціями розподілу даного податку між різними ланками бюджетної системи. Податку на доходи фізичних осіб розподіляються у таких пропорціях: місцеві бюджети м. Києва, 40% у кошик власних доходів та 60% до Державного бюджету; місцеві бюджети міст обласного значення, районні, об'єднаних територіальних громад 60% у кошик власних доходів, 15% до бюджетів областей, 25% до Державного бюджету [4].

Податок на доходи фізичних осіб від оподаткування пасивних доходів у вигляді процентів на поточних або депозитний банківський рахунок,

процентів на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці зараховуються до зального фонду Державного бюджету [1 с.40-44].

Про встановлення місцевих податків і зборів в м. Києві. Відповідно до Податкового кодексу України Київська міська рада вирішила встановити в м. Києві такі місцеві податки і збори:

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Платниками податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової нерухомості. Встановлені ставки податку в таких розмірах за 1 кв. метр житлової площі об'єкта житлової нерухомості:

1) для квартир, житлова площа яких не перевищує 240 кв. метрів, та житлових будинків, житлова площа яких не перевищує 500 кв. метрів, - 1 відсоток розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на перше січня звітного (податкового) року;

2) для квартир, житлова площа яких перевищує 240 кв. метрів, та житлових будинків, житлова площа яких перевищує 500 кв. метрів, - 2,7 відсотка розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Туристичний збір - це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до бюджету міста Києва. Платниками туристичного збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію м. Києва та отримують (споживають) послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк. Ставка встановлюється у розмірі 1 відсоток до бази справляння збору [8].

Збір за місця для паркування транспортних засобів у м. Києві. Платниками збору за місця для паркування транспортних засобів є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи - підприємці, які згідно з рішенням Київської міської ради організовують та проводять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених

автостоянках. Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 квадратний метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі від 0,03 до 0,05 відсотка мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року, відповідно до рішення та згідно з переліком паркувальних майданчиків, які закріплені за комунальним підприємством "Київтранспарксервіс" [20].

Майновий податок. Платниками земельного податку є: власники земельних ділянок, земельних часток (паїв); землекористувачі.

Ставка земельного податку за земельні ділянки, які використовуються юридичними і фізичними особами (крім підприємств державної та комунальної власності), в тому числі у разі переходу права власності на будівлі, споруди (їх частини), але право власності на які або право оренди яких в установленому законодавством порядку не оформлено, встановлюється у розмірі 3 відсотків від нормативної грошової оцінки земельних ділянок [28].

Транспортний податок . Платниками транспортного податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні згідно з чинним законодавством власні легкові автомобілі. Об'єктом оподаткування є легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року. Ставка податку встановлюється з розрахунку на календарний рік у розмірі 25000 гривень за кожен легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування [42]. Податок сплачується за місцем реєстрації об'єктів оподаткування і зараховується до відповідного бюджету згідно з положеннями Бюджетного кодексу України. податок сплачується:

а) фізичними особами - протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;

б) юридичними особами - авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації[28,7].

Ставки єдиного податку. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності - особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених статті 297 ПКУ, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених цією главою, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Юридична особа чи фізична особа - підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам, встановленим цією главою, та реєструється платником єдиного податку в порядку, визначеному цією главою.

Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на такі групи платників єдиного податку:

1) перша група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 300000 гривень;

2) друга група - фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб;

3) третя група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-

якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 5000000 гривень;

4) четверта група - сільськогосподарські товаровиробники:

а) юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків;

б) фізичні особи - підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України "Про фермерське господарство".

З 1 січня 2019 року максимальні ставки єдиного податку для 1-2 груп платників єдиного податку становлять:

1) для першої групи платників єдиного податку – 192,10 грн. (10 відсотків розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня звітного року);

2) для другої групи платників єдиного податку – 834,60 грн. (20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року).

У разі здійснення платниками єдиного податку першої і другої груп кількох видів господарської діяльності застосовується максимальний розмір ставки єдиного податку, встановлений для таких видів господарської діяльності.

Відсоткова ставка єдиного податку для платників третьої групи встановлюється у розмірі:

1) 3 відсотки доходу - у разі сплати податку на додану вартість;

2) 5 відсотків доходу - у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Для платників єдиного податку четвертої групи розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування): від 0,57% до 6,33[14].

Місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації соціально-економічних завдань територіальних громад і забезпечення виконання покладених функцій на органи місцевого самоврядування.

Місцевий бюджет складається із надходжень і видатків на виконання повноважень місцевих державних адміністративних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Доходи місцевих бюджетів використовуються органами місцевої влади для забезпечення поточних і майбутніх завдань розвитку регіону [32].

Отже, в економічному і соціальному розвитку регіону вагома роль відводиться місцевим бюджетам, адже вони є джерелом фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації, житлово-комунального господарства, різноманітних молодіжних програм, витрат з упорядкування населених пунктів. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, утримання притулків та дитячих закладів-інтернатів, допомоги сім'ям з дітьми, іншим малозабезпеченим і незахищеним верствам населення. Тому саме місцевим бюджетам як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування належать особливе місце в бюджетній системі нашої держави. У них зосереджено понад 80 % усіх фінансових ресурсів, якими розпоряджаються органи місцевого самоврядування. Бюджетами місцевого самоврядування визначаються бюджетами територіальних город, сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

1.2. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування

Місцеві податки та збори у деяких європейських державах є основою дохідної частини місцевих бюджетів. У зв'язку з цим на сьогодні є надзвичайно важливим вивчення досвіду зарубіжних країн з цього питання та його впровадження у сфері використання місцевих податків в Україні.

Доходи місцевих бюджетів у різних країнах формуються по-різному. Проте можна констатувати, що джерела наповнення дохідної частини місцевих бюджетів складаються із податкових та неподаткових надходжень, субсидій та дотацій з центрального бюджету та позик. Але одним із найважливіших джерел доходів місцевих бюджетів є податки. Необхідно визначити, що у різних країнах існує різна кількість податків та зборів.

Цікавим є досвід Великої Британії у сфері місцевого оподаткування: тут функціонує лише один місцевий податок, він справляється з нерухомого майна. В інших країнах кількість місцевих податків значно більша: у Німеччині – близько 45, Франція – понад 50, в Італії - понад 70, у Бельгії – понад 100 податків і зборів [5].

У розвинених країнах, множинність місцевих податків розподіляється за такими групами:

- 1) Прямі реальні податки: на рухоме майно і нерухоме майно, землю, з власників транспортних засобів, промисловий, екологічний тощо;
- 2) Прямі податки на доходи фізичних і юридичних осіб, спадщини, дарування;
- 3) Непрямі податки на продаж: акцизи на бензин, тютюн, спиртні напої, на роздрібний продаж тощо;
- 4) Збори і мита: на придбання та вивіз сміття, за паркування автотранспорту, за полювання і риболовлю, з власників собак, за видачу ліцензій і посвідчень, послуги цвинтарів тощо.

Досвід місцевого оподаткування у Франції. У податковій системі цієї країни місцеві податки відіграють значну роль. Із системи місцевих податків виділяють чотири, які мають найбільшу питому вагу. Серед них: земельний податок на забудовані ділянки; земельний податок на незабудовані ділянки; податок на житло; професійний податок. Від земельного податку звільнено об'єкти державної власності. Він не стягується із фізичних осіб віком від 75-ти років, а також з осіб, які одержують спеціальну допомогу із громадських фондів або допомогу у зв'язку з інвалідністю. Що стосується повноважень місцевих

органів управління у Франції, що вони мають право вводити й інші податки та збори на установку електроосвітлення, податок на придбання територій: місцеві збори на освоєння копалень; мито на автотранспортні засоби; на освоєння родовищ тощо. Ставки місцевих податків, які знаходяться в їх компетенції, органами влади визначають самостійно під час формування бюджету на майбутній рік, однак у межах, встановлених Актом Національних зборів (парламенту Франції) максимального рівня[14,с.135]. У законодавстві Японії існує Закон «Про місцеві податки», де прописано види податків, які можуть стягувати місцеві органи влади. Згідно з цим Законом місцевим органам влади надано право за необхідності застосовувати ставки оподаткування, які перебільшують стандартні [19, с. 205].

Перелік цих податків обмежується списком, який наведено у цьому Законі. Крім того, вони можуть запроваджувати і податки, не передбачені цим Законом., але тільки за умови, що міністр внутрішніх справ дає на це свою згоду. Це відбувається лише у випадках, коли нові обов'язкові платежі не перешкоджають торгівлі між адміністративно-територіальними одиницями та не дублюють інших місцевих і національних податків. Якщо говорити про кількісні показники, то у Японії вони складають понад 20 податків, серед яких 12 – на рівні префектур та більше десяти – муніципальні. Серед муніципальних найбільшим від загальної суми податків, які отримали муніципалітети, є податок на мешканців – 50,6%, 37 % складає податок на майно, 3,6% - тютюновий акциз[14,с.135].

У Норвегії - країни, яка перша серед країн Європи прийняла Закон про місцеве врядування («Акт про ольдерменів», 1837), відповідно до законодавства діє дворівнева система місцевого самоврядування. Вона складається з 19 графств та 431 муніципалітету. Столиці Норвегії (місту Осло) надано особливий статус, вона є водночас і графством, і муніципалітетом . Графства й муніципалітети виконують різні функції та мають незалежні одини від одного бюджету . У країні діє кілька систем збирання податків, у тому числі муніципалітети самостійно збирають « муніципальну» частину податків міста.

За даними Л.І.Старецької, вагому частину доходів бюджетів муніципалітетів Норвегії становлять саме надходження від місцевих податків, зборів та платежів - близько 50%.

Стосовно формування у Швеції місцевих бюджетів за рахунок податків і зборів можна відмітити, що в Конституції цієї країни прописано гарантії, згідно з якими держава надає муніципальній владі достатньо високу політичну та фінансову автономію. Однак, використовуючи принцип рівномірності надання суспільних послуг у межах всієї держави, стандарти встановлює центральний уряд [14,с.136]. В Італії місцеві органи влади мають право вводити та скасовувати місцеві податки, які дозволені законом. Але максимальну ставку цих податків встановлюють центральні органи влади. Тут місцеві бюджети складаються з прибуткового податку, податку на рекламу [19, с.202].

Наявні податки у деяких країнах можна поділити за такими критеріями: податки, що розподіляють між центральними органами влади та місцевими органами влади, та податки, що відносяться до місцевих.

За першим критерієм:

- 1) Бюджет Японії містить загальнонаціональний корпоративний податок, який перерозподіляється через центральний бюджет та частково надходить у міста.
- 2) Комуни Норвегії одержують із центрального бюджету частину коштів зібраного податку на додану вартість, податку на майно та прибуткового податку.
- 3) Найвагомішими прямими податками у Швеції є загальнодержавні: прибутковий податок та податок на власність.
- 4) В Естонії до основних джерел доходів місцевих бюджетів належать: частка загальнодержавних податків і зборів, дотації – трансферти з держбюджету [5].
- 5) Прибутковий податок в Італії цілком не перераховується до фінансових установ центрального рівня, але потім ці установи повністю його

перераховують владі. Платниками цього податку є як приватні особи, так і корпорації.

За другим критерієм:

1) У Франції до місцевих податків відносяться: туристичний збір, податок на сім'ю (податок на житло, земельний податок на будівлі і споруди), на землю, на професію, на прибирання території, на використання комунікацій, на продаж будівель.

2) В Естонії до основних джерел доходів місцевих бюджетів відносяться: місцеві (або муніципальні) податки, кредити, орендна плата за використання муніципальної власності, доходи від продажу муніципальної власності.

3) Основу системи місцевих бюджетів у Японії складають три види місцевих податки, що збираються муніципалітетами: підприємницький, корпоративний, муніципальний, зрівнювальний.

4) Система місцевих бюджетів Швеції фінансується в основному, за рахунок місцевого прибуткового податку, ставки цього податку варіюють від 28,9 % до 24,2 %.

5) В Італії прибутковий податок повністю повертається з центральних фінансових установ до місцевих влад: податком на рекламу обкладаються рекламні оголошення та інші види реклами, які розміщено у громадських місцях. Розмір цього податку не однаковий він залежить від фінансового стану муніципалітету, від види та типу рекламної діяльності.

6) В Норвегії податок на нерухомість є місцевим - місцева влада має право самостійно встановлювати ставки податку на нерухоме майно в межах 0,2 %-0,7 % від вартості майна [14, с.136].

Цікавим є досвід Великої Британії, єдиної з країн Заходу, де податки на нерухоме майно забезпечують 100 % доходів місцевих бюджетів, які формуються за рахунок 3-х основних джерел: муніципального податку, рентного збору з житлових приміщень, рентного збору з приміщень ділового призначення. Муніципальний податок у Великій Британії накладається на

майно, призначене для житла, тобто будинки, квартири, бунгало, житлові фургони і яхти, незалежно від того, знаходяться вони у власності чи орендуються. Рентний збір із житлових приміщень - податок на доходи від здачі в найм житлових приміщень. Відрізняється від звичайного податку на доходи фізичних осіб лише походженням доходу та тим, що надходить до місцевих бюджетів. Справляється на основі декларації за ставками від 10 % до 40 %. Рентний збір із приміщень ділового призначення – аналог рентного збору з житлових приміщень, з тією лише різницею, що стосується приміщень, які використовуються з комерційною метою. Цей збір справляється на основі оцінної вартості приміщень, яку один раз на 5 років визначає ValuationOfficeAgency, спираючись на динаміку ринкових цін на оренду [33, с.222].

Важливим джерелом поповнення місцевих бюджетів у Німеччині є поземельний податок, який сплачують власники нерухомості. Згідно із Законом ФРН «Про поземельний податок» об'єктами цього податку стають земельні ділянки в сільському та лісовому господарствах і земельні ділянки під забудову. Податком обкладається безпосередньо ділянка, на якій знаходиться об'єкт, та стягується він з вартості майна. Сума поземельного податку залежить від місцезнаходження ділянки, її розміру, тобто чим більше її оціночна вартість, тим більшою є сума поземельного податку. Нарахуванням та стягненням поземельного податку займаються органи місцевого самоврядування, а адміністрування його здійснюють податкові органи, до компетенції яких належить визначення бази оподаткування. Базою оподаткування цього податку є єдина розрахункова вартість об'єкта нерухомості [33, с. 188-194].

У Франції є податок на нерухомість, який охоплює різні види нерухомості, а також використання цієї нерухомості у професійній діяльності. Ставки цих податків визначаються місцевими органами влади (генеральними та муніципальними радами) при формуванні бюджету на майбутній рік, але їхня величина не може перевищувати законодавчо встановленого максимуму. Земельний податок на забудовані ділянки у Франції стягується з усіх будівель,

що знаходяться на території країни, а також ділянок, призначених для промислового або комерційного використання. При розрахунку податку враховуються самі будови і земельні ділянки, прилеглі до будови. Земельний податок на незабудовані ділянки у Франції справляється з власників і користувачів ділянок (юридичні та фізичні особи), що не підлягають обкладенню земельним податком на забудовані ділянки. Купівля нерухомості у Франції також підлягає оподаткуванню.

Що стосується практики використання податків на майно, то, на думку О. Яфінович, вона має як позитивні, так і негативні сторони. Серед позитивних визначаються такі: відповідність засадам справедливого оподаткування, зручність для застосування на місцевому рівні, стабільність надходжень, сприяння більш ефективному використанню майна, не призводить до зменшення податкової бази загальнодержавних податків і зборів. Серед негативних рис відмічаються складність в адмініструванні, не популярність серед населення, відсутність простих та ефективних методик оцінки вартості майна тощо [43, с. 92-100].

Але також існують країни, де податок на нерухомість складає незначну питому вагу у надходженнях місцевих бюджетів, це Данія, Фінляндія, Греція та Люксембург – тут він складає менше 10 % обсягу власних надходжень.

Отже, зростання власних доходів місцевих бюджетів має підвищити рівень фінансової спроможності органів місцевого самоврядування. Досвід деяких зарубіжних країн міг би стати дуже корисним для України, він свідчить про те, що в цих країнах відбулась податкова реформа та є вагомі результати у цій сфері.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ЗА РАХУНОК МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

2.1 Оцінювання ролі місцевих податків і зборів у виконанні дохідної частини місцевих бюджетів.

Аналізуючи фінансові ресурси місцевого бюджету слід звернути увагу на фінансову незалежність органів місцевого самоврядування. Це незалежність держави в цілому, рівень демократичних прав і свобод громадян, потенціальні можливості її економічного розвитку та створює необхідність формування нових економічних відносин.

Ознаки фінансової незалежності органів місцевого самоврядування:

1. Самостійність у питаннях розроблення, розгляду, затвердження і виконання бюджетів.
2. Можливість внесення змін до місцевих бюджетів.
3. Встановлення місцевих податків і зборів та їх ставок у межах, визначених законодавством
4. Надання пільг при сплаті місцевих податків і зборів.
5. Можливість випуску місцевих позик, лотерей та інших цінних паперів
6. Отримання позик у фінансово-кредитних установах.
7. Передача коштів з відповідного місцевого бюджету до інших місцевих бюджетів для виконання спільних проектів і програм, для утримання об'єктів спільного користування.
8. Розпорядження комунальним майном.
9. Встановлення в порядку і в межах, визначених законодавством тарифів на послуги, які надаються підприємствами і органами комунальної власності.
10. Створення комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ[11].

Для ефективного оцінювання фінансової автономії органів місцевого самоврядування в розрізі дохідної частини слід використовувати такі показники:

1. Показник питомої ваги власних доходів у доходах місцевих бюджетів вказує на ступінь залежності доходних джерел місцевих органів влади від їх власної діяльності та власних рішень. Цей показник характеризує рівень незалежності дохідної бази місцевих органів влади від дохідної бази центральних органів влади, самостійності місцевих бюджетів.
2. Показник питомої ваги власних і закріплених доходів є показником, що відображає рівень самостійності місцевих органів влади з урахуванням переданої їм державою додаткової дохідної бази.
3. Показник питомої ваги місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів характеризує частку доходів місцевого бюджету, що формується за рахунок встановлення місцевими органами податків і зборів.
4. Показник питомої ваги незв'язаних субсидій відображає обсяг фінансової допомоги місцевим органам влади з боку держави, яка не обумовлюється конкретною метою та завданнями може бути засобом зміцнення власної дохідної бази місцевих органів влади [9].

Доходи місцевих бюджетів – це формування, розподіл фінансових ресурсів регіонального рівнів і використання місцевими органами влади для забезпечення поточних і перспективних завдань.

Основу самостійності місцевих бюджетів складають:

Власні доходи - доходи, що формуються на даній території за рішенням місцевих органів влади.

Закріпленими доходами місцевих бюджетів є загальнодержавні податки, обов'язкові збори та платежі, а також доходи, що традиційно формують дохідну частину місцевих бюджетів. До таких бюджетів в Україні належать: місцеві податки, обов'язкові збори та платежі, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, плата за землю. Перелік закріплених доходів місцевих бюджетів може щорічно змінюватися.

Регульовані доходи місцевих бюджетів – доходи, що розподіляються між різними рівнями бюджетів відповідно до вимог чинного законодавства. Дотаким доходів в Україні належать : податок на прибуток підприємств, акцизний збір, податок на доходи фізичних осіб, плата за землю, державне мито, збір за спеціальне використання лісових ресурсів, плата за користування надрами тощо. Уточнення переліку регульованих доходів місцевих бюджетів здійснюється в процесі ухвалення щорічних законів про Державний бюджет України[6].

Роль цільових фондів у процесі формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Одним із інститутів у системі місцевих фінансів є різноманітні цільові фонди грошових ресурсів, можливість формування яких передбачена ст.. 68 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Створення і функціонування цільових фондів місцевого самоврядування в Україні регламентується чинним законодавством [17,23].

Цільові фонди місцевого самоврядування – це сукупність грошових надходжень, які затверджуються відповідно місцевою радою та використовуються для фінансування конкретних цільових програм і заходів. Місцеві ради відповідно до чинного законодавства можуть створювати цільові фонди з метою забезпечення виконання економічних і соціальних завдань на підвідомчій території. Всі фонди, що формуються на регіональному рівні є бюджетними, оскільки, згідно з Бюджетним кодексом України, створення позабюджетних фондів органами державної влади, органами влади АРК, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами не допускається.

Резервні фонди місцевих бюджетів і бюджетів місцевого самоврядування є спеціальними фондами, які формуються у складі видатків місцевих бюджетів і бюджетів місцевого самоврядування та використовуються для фінансування невідкладних заходів, що не були передбачені при затвердженні цих бюджетів.

З метою забезпечення фінансування міжнародних валютних операцій при здійсненні міжнародної торгівлі, наданні економічної та технічної допомоги, спільної діяльності в галузі капіталовкладень, міжнародних перевезень та внутрішньодержавних валютних операцій, пов'язаних з необхідністю використання органами місцевого самоврядування відповідних завдань та функцій утворюються місцеві валютні фонди.

Фонди охорони навколишнього середовища створюються на регіональному рівні з метою реалізації економічної політики держави, спрямованої на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

З метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення коштів для здійснення структурної перебудови національної і регіональної економіки виконавчі органи місцевого самоврядування утворюють приватизаційні фонди АРК та інших адміністративно - територіальних утворень [26].

Для фінансового забезпечення реалізації державної політики підтримки підприємництва створюються регіональні та місцеві фонди підтримки підприємництва.

Територіальні відділення державних соціальних фондів утворюються з метою забезпечення реалізації державної соціальної політики щодо надання соціального захисту громадянам у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законодавством [15].

З метою реалізації державної політики у сфері інноваційної політики шляхом здійснення фінансування, інвестування та матеріально – технічної підтримки заходів, спрямованих на впровадження науково – технічних

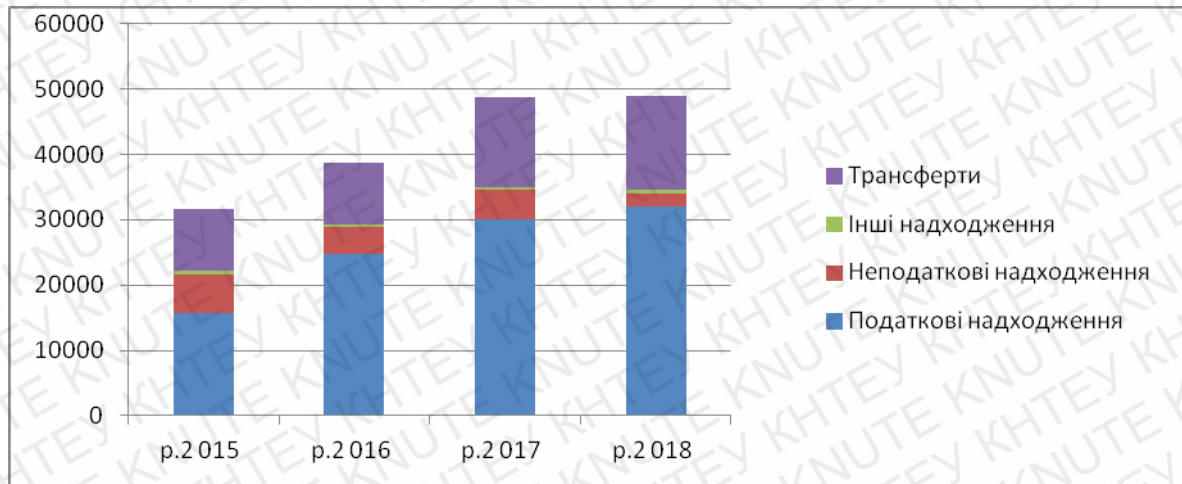
розробок і нових технологій у виробництво, освоєння випуску нових видів продукції створюються регіональні відділення Державного інноваційного фонду.

Кошти цільових фондів витрачаються на розсуд відповідної місцевої ради, при цьому вони перебувають на спеціальних рахунках, які відкриваються в установах банків і вилученню не підлягають. Напрями використання коштів цільових фондів місцевого самоврядування визначаються призначенням, завданнями та метою функціонування того чи іншого фонду. Місцеві ради розробляють порядок витрачання коштів цільових фондів.

Основні напрями витрачання коштів цільових фондів місцевого самоврядування:

1. Створення й утримання об'єктів місцевого призначення (дороги, вуличне освітлення, парки, збирання сміття);
2. Зміцнення фінансових ресурсів регіональних органів влади;
3. Посилення економічних зв'язків регіональних органів влади з підприємствами;
4. Звільнення підприємств від виконання не властивих їм функцій із розвитку місцевого господарства (утримання клубів, дитячих садків, профілакторіїв, будинків відпочинку);
5. Розширення впливу регіональних органів на розвиток окремих галузей інфраструктури, підвищення технічного рівня підвідомчих установ, підприємств і організацій;
6. Підвищення рівня обслуговування та покращення якості послуг, що надаються населенню[13].

Доходи місцевого бюджету м. Києва 2015-2018 рр. (млн. грн)[30]

Аналізуючи роль місцевих бюджетів у виконанні дохідної частини місцевих бюджетів слід розглянути дохідну частину. Доходи місцевого бюджету в свою чергу поділяється на власні та залучені надходження. До власних відносять податкові надходження, неподаткові та інші джерела наповнення місцевого бюджету. До залучених коштів відносяться трансфери, субвенції, дотації з Державного бюджету або іншого місцевого бюджету.

Щоб оцінити ефективність та шляхи розвитку місцевого бюджету варто оцінити надходження до бюджету.

Місцевий бюджет м. Києва орієнтований на досягнення конкретних цілей та завдань міста. Виконання дохідної частини залежить від надходжень, як власних так і залучених. Розглядаючи рис. 1 можна зробити висновок, що основним джерелом в структурі наповнення дохідної частини бюджету є податкові надходження та трансфери з Державного бюджету. З 2015 р. по 2018 р. постерігається щорічне зростання податкових надходжень, це зумовлено змінами мінімальної заборотної плати в бік збільшення, що дозволяє наповнити місцевих бюджет м. Києва коштами, які надходять від сплати податку з доходів фізичних осіб. Також вагома роль в наповненні бюджету стосується єдиного податку. Збільшення кількості приватних підприємців та сплата податку сільськогосподарськими підприємствами наповнює дохідну частину

бюджету в розрізі податкових надходжень. Починаючи з 1 січня 2015 року вступили в силу майнові податки.

Роль трансфертів з Державного бюджету протягом цих років, вирівняти рівень якості життя населення міста, надаючи субсидії на житлово-комунальні послуги та забезпечення діяльності лікарень, навчальних закладів, пільги окремим категоріям населення.

Актуальність питання збільшення доходів місцевого бюджету в процесі становлення децентралізації є дуже важливою. Фінансова незалежність органів місцевої влади напряду залежить від надходжень платників податку. В період економічної нестабільності в Україні, рівень доходів населення зменшується, підприємства також оптимізують статтю сплати податків, що призводить до недовиконання бюджету.

На мою думку збільшити дохідну частину місцевого бюджету м. Києва можна за рахунок акцизного податку від продажу тютюнової та алкогольної продукції. Застосування РРО в обов'язковому порядку дозволить зменшити тіньовий продаж. Важливу увагу також варто приділити збору за місця для паркування транспортних засобів. Потрібно посилити контроль за сплатою в безготівковій формі та провести технічне реформування.

В пріоритеті застосування туристичного збору також може покращити дохідну частину бюджету, розширивши вплив його застосування, наприклад включення в квитках на залізничний транспорт для іноземців в Україні.

Отже, оцінивши структуру надходжень до загального фонду місцевих податків та зборів м. Києва можна спостерігати доволі стрімке зростання доходів. Це дозволяє стверджувати, що саме економічно ефективні рішення місцевої влади з управління територією, а також її своєчасні дії щодо усунення наслідків впливали на збільшення фінансових надходжень.

2.2 Моніторинг надходжень місцевих податків та зборів до бюджету міста Києва

Найбільше значення у формуванні доходів місцевих бюджетів мають податкові надходження, перш за все – власні доходи місцевих бюджетів. До власних доходів місцевих бюджетів належать відносять єдиний податок на майно, що включає в себе податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, а також плату за землю. Для детального дослідження власних доходів місцевих бюджетів, що надійшли за рахунок податкових надходжень варто розглянути динаміку надходжень місцевих податків до місцевого бюджету міста Києва на основі Звіту про виконання бюджету за 2014-2018 рр.[16].

Основні показники виконання бюджету міста Києва

Таблиця 2.1.

Аналіз виконання бюджету міста Києва за 2015 рік (млн. грн) [30]

	План 2015	Факт 2015	Кошторисні призначення 2015	Виконання бюджету, %	Факт 2014	Зміна 2015/2014, %
Доходи	26511	31654	30957	119	23795	33
Доходи загального фонду	25031	25659	25031	103	15618	64
Податок на доходи фізичних осіб	7650	8043	7650	105	7985	1
Податок на майно, плата за землю	2892	2951	2892	102	1889	56
Єдиний податок	1901	1922	1901	101	-	36
Податок на прибуток підприємств	1555	1625	1555	104	59	2654
Акцизний податок	906	976	906	108	-	-
Інші податкові надходження	114	109	114	95	143	-24
Неподаткові надходження	530	557	530	105	415	34
Доходи від операцій з капіталом	1	1	1	112	3	-45
Трансфери з Державного бюджету	9480	9476	9480	100	5124	85
Доходи спеціального фонду	1480	5926	5926	405	8177	-27
Єдиний податок	0	0	0	-	1409	36
Інші податкові надходження	0	0	0	-	65	-100
Неподаткові надходження	782	5228	5228	688	2356	128
Власні надходження бюджетних установ	584	5029	5029	861	2147	134
Доходи від операцій з капіталом	480	480	480	73	269	31
Кошти від відчуження майна (приватизації)	100	100	100	272	81	235

Кошти від продажу землі	380	380	380	21	187	-58
Цільовий фонд	218	218	218	120	229	15
Трансферти з Державного бюджету	0	0	0	-	3850	100

Аналізуючи виконання бюджету міста Києва за 2015 рік, видно що, найбільшим джерелом власних доходів міста Києва залишався податок на доходи фізичних осіб, надходження податку на доходи фізичних осіб становила 8043 млн гривень в основному за рахунок збільшення надходжень від ПДФО із суми пенсійних виплат, мінімальної заробітної плати та за рахунок сплати дивідендів.

Другим за обсягом джерелом власних доходів м. Києва у 2015 році була плата за землю, обсягом до 2645 млн гривень за рахунок зростання нормативної грошової оцінки землі внаслідок проведення індексації з 01.07.2015 р[14].

Третє місце за обсягом посів єдиний податок, за 2015 рік надходження склали 1922 млн гривень, внаслідок збільшення надходжень від фізичних осіб-підприємців, в тому числі внаслідок збільшення їх кількості.

Власні доходи (тобто доходи без урахування трансфертів з Державного бюджету) зросли на 50 %, або 7357 млн грн – 22178 млн грн, внаслідок збільшення податкових надходжень на 4074 млн грн, а саме: податку на прибутку підприємств на 1566 млн грн – до 1625 млн грн: податок на майно на 56%, або 1062 млн грн – до 2951 млн грн, зарахування акцизного податку на 36%, або 514 млн грн – 1922 млн грн. Також зростання власних доходів у порівнянні з минулим роком пов'язане зі збільшенням операцій з активами власних надходжень бюджетних установ (в т.ч. операцій з відображенням експертної грошової оцінки земельних ділянок) на 180%, або 2381 млн грн – до 3704 млн грн у 2015 році. Перевиконання планового показника власних доходів на 30% до 5147 млн грн головним чином пов'язане з відображенням в обліку операцій з власними активами бюджетних установ, які не передбачалися бюджетом, затвердженим Київською міською радою; збільшення надходжень від податку з доходів фізичних осіб (105% плану) від приватизації майна (272%

плану) за рахунок продажу пакета акцій 29,95% АТ «НВЦ «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»[19].

Трансферти з Державного бюджету зросли на 6%, або 502 млн грн – 9476 млн грн (100% від плану). У 2015 році субвенції з Державного бюджету становили 9476 млн грн, що на 17,4 %, або 1402 млн більше за показник 2014 року. У звітному році дотації з Державного бюджету не надходили (у 2014 році дотації становили 900 млн грн). Збільшення трансфертів у порівнянні з минулим роком головним чином було пов'язане з надходженням нових типів субвенцій (освітньої, медичної, на підготовку робітничих кадрів) на загальну суму 5600 млн грн, а також збільшення субвенцій на надання пільг на житлових субсидій населенню на 501 млн грн – до 926 млн грн [29].

Без урахування операцій з активами власних надходжень бюджетних установ доходи міста Києва зросли на 24% - до 27950 млн грн, що становить 105% планового показника.

Податкові надходження є найбільшим джерелом наповнення бюджету м. Києва, складаючи 49,4% сукупних доходів бюджету м. Києва у 2015 році. Ваговими джерелами наповнення бюджету м. Києва є податок на доходи фізичних осіб, податок на майно, єдиний податок та податок на прибуток підприємств [29].

Зростання податкових надходжень у порівнянні з минулим роком пов'язане головним чином із збільшенням надходжень податку на прибуток підприємств на 1566 млн грн (внаслідок зарахування до місцевого бюджету 10% податку на прибуток підприємств на фінансових установ недержавної форми власності з 01 січня 2015 року), податку на майно на 1062 млн грн (за рахунок розширення бази оподаткування і включення податку на нерухомість та транспортного податку), зарахуванням акцизного податку в розмірі 976 млн грн, збільшенням надходжень єдиного податку на 514 млн грн. [29].

Повний перелік податків, які надходять до бюджету міста Києва затверджуються Бюджетним кодексом, а ставки податку визначаються Податковим кодексом України. Адміністрування та контроль за надходження

усіх податкових надходжень здійснює ДФСУ (Головне управління Державної фіскальної служби у м. Києві та Офіс великих платників податків Державної фіскальної служби). Таким чином, виконавчий орган влади м. Києва має обмежені можливості управляти основним джерелом наповнення бюджету – податковими надходженнями.

З 01.01.2015 внаслідок змін до Бюджетного кодексу України, до бюджету міста Києва зараховується акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів (горілки, лікоро-горілчаних виробів, тютюнових виробів, вина, пива, нафтопродуктів та газу) [29].

Таблиця 2.2

Аналіз виконання бюджету міста Києва за 2016 рік (млн. грн) [30]

	План 2016	Кошторисні призначення 2016	Факт 2016	Виконання плану, %	Факт 2015	Зміна 2016/2015, %
Доходи	35427	37617	38687	103	31654	22
Доходи загального фонду	33311	33311	34128	102	25659	33
Податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	13587	13587	14017	103	9667	45
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	48	48	52	108	47	11
Акцизний податок з реалізації роздрібної торгівлі підакцизних товарів	1306	1306	1366	105	976	40
Місцеві податки і збори	8313	8313	8654	104	4905	76
Інші податки	1	1	1	-	30	-100
Неподаткові надходження у т.ч.:	551	551	615	112	557	11
Доходи від власної підприємницької діяльності	38	38	48	126	78	-38
Адміністративні збори та платежі	477	477	533	112	464	15
Інші надходження	37	37	34	94	15	135
Доходи від операцій з капіталом	3	3	4	124	1	183
Субвенції та дотації	9502	9502	9419	99	9476	-1
Доходи спеціального фонду	2116	4306	4559	106	5995	-24
Податкові надходження	733	733	641	87	0,2	314x
Неподаткові надходження	984	3174	3489	110	5381	-35
Доходи від операцій з капіталом	150	150	129	86	351	-63
Цільові фонди, утворені ВР АР Крим, органами місцевого самоврядування	249	249	300	120	263	14

Зростання доходів загального фонду міста Києва н 8469 млн грн (або на 33%) порівняно з 2015 роком було основним фактором зростання доходів бюджету міста на 7033 млн грн у 2016 році. Збільшення доходів загального

фонду відбулося за рахунок збільшення податків на доходи фізичних осіб, надходження яких зросло з 8042 до 11086 млн грн. План по доходах загального фонду був перевиконаний на 2,5% або на 817 млн грн, в основному за рахунок перевиконання плану по податкових надходженнях на 3,6% або на 835 млн грн.

Зменшення доходів спеціального фонду на 1436 млн грн (або на 24%) в основному було зумовлено зниженням неподаткових надходжень [29].

Неподаткові надходження спеціального фонду зменшилися на 1892 млн грн (або на 35%), в основному, через меншу суму переоцінки вартості активів бюджетних установ, ніж у 2015 році.

План по доходах спеціального фонду був перевиконаний на 5,9% або на 253 млн грн, в основному завдяки перевищенню неподаткових надходжень на 9,9% або 315 млн грн, що компенсувала недовиконання плану податкових надходжень на 12,6% або на 92 млн грн. [29].

Податок на майно, який належить до складу місцевих податків та зборів, був введений з 1 січня 2015 року. Відповідно до статті 265 Податкового кодексу України цей податок складається з : плати за землю, транспортного податку, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки [32].

До 1 січня 2015 року для бюджету міста Києва надходила тільки плата за землю, яка не була складовою місцевих податків та зборів.

За 2016 рік до бюджету м. Києва надійшло 1366 млн грн акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизними товарами, що на 5%, або на 390 млн грн, більше відповідних надходжень 2015 року. Основним фактором зростання є збільшення роздрібного товарообороту [29].

Рентна плата за використання інших природних ресурсів в 2016 році, як і у минулому році, залишилась несуттєвим джерелом доходів бюджету міста і складу 0,2% від податкових надходжень загального фонду бюджету [29].

Базовим джерелом наповнення загального фонду бюджету м. Києва за 2016 рік залишалися податки та збори на доходи фізичних осіб, питома вага яких становила 44,9% обсягу доходів загального фонду бюджету міста Києва.

Основними чинниками зростання надходжень податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) були загальне зростання середньої плати та зміна у порядку нарахування ПДФО.

У 2016 році надходження від ПДФО із заробітної плати зросли на 2680 млн грн. Це пояснюється тим, що в 2015 році діяла ставка ПДФО на рівні 15 % для місячних доходів до 10 розмірів мінімальної зарплати і 20% із суми перевищення, а з 2016 року застосовувалася ставка 18% до будь-якої суми доходів. Також через збільшення розміру грошового забезпечення військовослужбовців зросла база нарахування відповідного ПДФО [32,29].

Збільшення мінімального розміру пенсій для нарахування ПДФО зменшило базу нарахування, що призвело до скорочення відповідних надходжень у звітному році.

Зростання надходжень від податків на прибуток підприємств у 2016 році зумовлена в основному, збільшенням відповідних надходжень від приватних підприємств, головним чином, через зміну порядку сплати податків у 2016 році.

До податків на прибуток інших видів підприємств належать податок на прибуток страхових організацій та інших фінансових установ, окрім страхових організацій, підприємств та фінансових установ комунальної форми власності, та прибуток організацій і підприємств споживчої кооперації, кооперативів та громадських об'єднань.

Надходження від податку на прибуток приватних підприємств зросли на 175%, або на 1144 млн грн, що пов'язано із:

1. Виходом із кризового періоду економіки країни і, відповідно, збільшенням прибутку для оподаткування підприємств;
2. Зміною порядку нарахування: починаючи з 2016 року податок на прибуток сплачується поквартально, на відміну від попередніх років, коли податок сплачувався раз на рік – до 20 січня наступного за звітним року, тобто податки на прибуток за 2015 рік були сплачені фактично у 2016 році.

Додатково у 2016 році було сплачено податок на прибуток за 3 квартали 2016 року та авансові платежі за жовтень та листопад 2016 року;

3. Зарахування до загального фонду бюджету міста Києва 10% податку на прибуток підприємств та фінансових установ недержавної форми власності - на відміну від 2015 року, коли вся сума даного податку зараховувалася до державного бюджету[29].

Таблиця 2.3.

Податкові надходження загального фонду: місцеві податки та збори (млн. грн) [30]

Дохід	Факт 2015 рік	Факт 2016 рік	План 2016 рік
Транспортний податок з фіз. осіб	88	58	53
Транспортний податок з юр. осіб	35	36	36
Податки на нерухоме майно	183	275	252
Плата за землю	2645	5124	4955

Зростання податків на майно пов'язано здебільшого зі збільшенням плати за землю для фізичних та юридичних осіб через зміну методології та індексації грошової оцінки. Плата за землю вноситься юридичними та фізичними особами у формі орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності та земельного податку. Обсяг надходжень орендної плати за землю та земельного податку 2016 році збільшився за рахунок зростання нормативної грошової оцінки землі внаслідок проведення індексації (на індекс споживчих цін 143%). Також віялася зміна методики оцінки землі року відповідно до рішення Київської міської ради від 10 березня 2016 року №217/217 Про внесення змін до рішення Київської міської ради від 03.07.2014 № 23/23 «Про затвердження технічної документації з нормативної грошової оцінки земель міста Києва»[38].

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, введено з 1 січня 2015 року. Відповідно до статті 266 Податкового кодексу України платниками цього податку є фізичні особи, зокрема нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості[32].

У 2016 році надходження від транспортного податку з фізичних осіб зменшилася на 34% через зміну об'єкта оподаткування транспортним податком [29].

У звітному році змінився об'єкт оподаткування транспортним податком:

1. До 1 січня 2016 року до нього належали автомобілі віком до 5 років і об'ємом двигуна понад 3000 куб.см;
2. З 1 січня 2016 року - легкові автомобілі, з року випуску яких минуло більше 5 років та середньо ринкова вартість яких становить понад 750 розмірів мінімальної заробітної плати (або 1033500 грн станом на 1 січня 2016 року)

В результаті, кількість об'єктів оподаткування у 2016 році зменшилася у порівнянні з 2015 роком [32].

У звітному періоді до бюджету м. Києва надійшло 24 млн грн за місця для паркування транспортних засобів, що становило 41% від запланованого показника на 2016 рік. Обсяги збору за місця для паркування транспортних засобів збільшилися на 3% або на 1 млн грн порівняно з 2015 роком [29].

Доходи бюджету міста Києва за 2017 рік.

Доходи загального фонду міста Києва на 8878 млн грн (або на 26%) порівняно з 2016 роком було основним фактором зростання доходів бюджету міста на 10078 млн грн у 2017 році. Збільшення доходів загального фонду відбулося, головним чином, за рахунок збільшення надходжень від податків на доходи фізичних осіб, які зросли з 11085 млн грн до 14628 грн [29].

План доходів загального фонду був перерахований на 0,8 % або на 305 млн грн, в основному за рахунок перевиконання плану податкових надходжень на 1% або на 400 млн грн, що компенсувало недовиконання плану на 1% щодо субвенцій і дотацій [29].

Зростання місцевих податків і зборів зумовлене зростанням надходжень від єдиного податку на 33% (+1014 млн грн).

Спостерігалось зниження надходжень від податків на майно в частині транспортного податку на 36% (-21 млн грн). Також спостерігалось зниження

надходжень від збору за місця для паркування транспортних засобів на 9% (-2 млн грн) та недовиконання планових показників на 64% (або 37 млн грн) у зв'язку зі зменшенням доходів КП «Київтранспарксервіс» [29].

За 2017 рік до бюджету м. Києва надійшло 1566 млн грн акцизного податку, що на 15%, або на 200 млн грн, більше відповідних надходжень у 2016 році. Це зумовило введенням з 1 січня 2017 року акцизного податку у розмірі 13,4% з виробленого в Україні пального та акцизного податку з ввезеного на митну територію України пального, відповідно до пункту 43 розділу 6 Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України, що збільшило надходження загального фонду на 658 млн грн.[29,4] Водночас надходження від акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів знизилися на 34% (-458 млн грн) у зв'язку зі скасуванням Законом України від 20.12.2016 № 1791 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році» [32]. Рентна плата за використання інших природних ресурсів у 2017 році була несуттєвим джерелом доходів бюджету міста, і склала 0,2% від податкових надходжень загального фонду бюджету.

Базовим джерелом наповнення загального фонду бюджету міста Києва за 2017 рік є податки та збори на доходи осіб, питома вага яких становила 50% обсягу доходів загального фонду (без урахування субвенцій) бюджету міста Києва. У 2017 році зміни в законодавстві передбачали підвищення мінімальної заробітної плати до 3200 грн, що суттєво підвищило базу оподаткування і зумовило зростання податкових надходжень[29].

У 2017 році надходження від ПДФО із заробітної плати зросли на 3254 млн грн. Це пояснюється збільшення розміру мінімальної заробітної плати до 3200 грн. Основною причиною зростання доходів від податку на прибуток підприємств було зростання надходжень від планових підприємств на 13% (+236 млн грн). Водночас досягнення планових показників від приватних підприємств було на рівні 87% (недовиконано доходів на суму 316 млн грн).

Причиною невиконання планових показників і втрат місцевого бюджету стала сплата поточних зобов'язань підприємствами, що надають послуги з виробництва, транспортування та постачання теплової енергії, централізованого водопостачання та водовідведення (ПрАТ «АК «Київводоканал» у сумі 9,9 млн грн та ПАТ «Укргазвидобування» у сумі 1454,8 млн грн), внаслідок дії постанови КМУ №816 від 25.10.2017 до спеціального фонду державного бюджету [29].

Також, у 2017 році спостерігалось зниження надходжень від підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, на 19%, або 110 млн грн відповідно.

Зростання податків на майно пов'язано здебільшого зі зростанням податків на нерухоме майно на 63% (+174 млн грн) за рахунок розширення бази оподаткування. Таке зростання компенсувало зменшення надходжень з плати за землю на 2% (-100 млн грн).

Обсяги надходжень єдиного податку з фізичних осіб збільшилися на 951 млн грн (+42%) порівняно з 2016 роком. Обсяги надходжень єдиного податку з юридичних осіб збільшилися на 63 млн грн (+7 млн грн). Основною причиною зростання надходжень від єдиного податку є зростання бази оподаткування за рахунок підвищення розміру заробітної плати. Також розширення бази оподаткування відбулося за рахунок зростання кількості фізичних осіб-платників податку на 12% (+14064 осіб) та на 7% (+1615 осіб) юридичних осіб [29].

У звітному періоді до бюджету м. Києва надійшло 21 млн грн за місця для паркування транспортних засобів, що становило 38% від запланованого показника на 2017 рік. Це зумовлено зниженням доходів КП «Київтранспарксервіс» внаслідок відсутності контролю та законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за несплату за паркування після введення безготівкової форми оплати [29].

Обсяг надходжень орендної плати за землю та земельного податку у 2017 році зменшився на 2% (-100 млн грн) у зв'язку із застосуванням законодавчих норм, що зменшують значення коефіцієнта на використання землі та відсоткову

ставку при обчисленні плати за землю, та розширенням кола юридичних осіб, що звільняються від сплати земельного податку [29].

У 2017 році надходження від транспортного податку з фізичних осіб зменшилися на 36% (-21 млн грн), що зумовило зменшення бази оподаткування у зв'язку зі зміною податкового законодавства.

У звітному році змінився об'єкт оподаткування транспортним засобом:

1. До 1 січня 2017 року оподатковувалися легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше 5 років та середньо ринкова вартість яких становить понад 750 розмірів мінімальної плати (1033500 грн станом на 1 січня 2016 року);

2. Після 1 січня 2017 року – легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше 5 років та середньо ринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати (1200000 грн станом на 1 січня 2017 року) [32]. В результаті кількість об'єктів оподаткування у 2017 році зменшилася порівняно з 2016 роком.

Таблиця 2.4.

Звіт про виконання бюджету м. Києва за 2018 рік (тис грн) [30]

Доходи	План 2018	Коригування	Факт 2018	Відхилення від фінального бюджету
Загальний фонд				
Податки на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств	19936000	2582774	22518774	353121
Субвенції та дотації	13139875	503374	13643249	(129474)
Місцеві податки та збори	1009760	1025788	11123388	412060
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю піддакцизними товарами	1874190	(106227)	1767963	(35233)
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	574102	70561	644663	15077
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	29340	17463	46803	6115
Інші неподаткові надходження та інші бюджетні доходи	17520	42177	5967	21546
Спеціальний фонд				
Доходи від власних надходжень бюджетних установ	959685	(16285)	943400	2516055
Субвенції з державного бюджету	1153087	729560	1882647	(3)
Цільові фонди	245000	15679	260679	42374
Кошти від продажу землі, нематеріальних активів та від приватизації	489200	-	489200	(251695)
Екологічний податок	69500	-	69500	(27343)
Інші податки та збори	-	835000	835000	(586392)
Інші неподаткові надходження	528400	-	528400	(18697)
Всього доходів	49113499	5699864	54813363	2317549

Виконання дохідної частини бюджету м. Києва. До бюджету м. Києва за 2018 рік надійшло 57130912,5 тис.грн податків, зборів та інших платежів (99,6% до річного плану), у тому числі - до загального фонду 50447786,4 тис. грн (101,3%), до спеціального фонду - 6683126,1 тис. грн (88,6%). У звітному обсязі надходжень трансферти з державного бюджету (субвенції та дотації) становили 15396419,3 тис. грн, їх питома вага у структурі надходжень 26,9%.

Базовим джерелом наповнення загального фонду бюджету міста Києва за 2018 рік залишився податок на доходи фізичних осіб, питома вага якого склала 50,3% до обсягу доходів загального фонду бюджету міста Києва (без врахувань субвенцій і дотацій з державного бюджету).

Надходження цього податку за 2018 рік становили 185787100,6 тис. грн, або 101,5% до річного плану (+266931,8 тис. грн), та на 395899,9 тис. грн, або на 27,1% більше за аналогічний період 2017 року. Приріст надходжень з цього джерела в м. Києві фактично відбувся за рахунок збільшення розміру заробітної плати[10].

Структура перерахування податку на доходи фізичних осіб в розрізі його окремих складових: податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати -86,45, грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами – рядового і начального складу що сплачується податковими агентами -% податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата – 5,1%, за результатами річного декларування – 3,8% та інші доходи – 0,1%. Порівняно з аналогічним періодом минулого року структура податку на доходи фізичних осіб майже не зазнала змін [10].

Після законодавчих змін друге місце за обсягом надходжень загального фонду бюджету м. Києва належить місцевим податкам і зборам, питома вага яких становить – 31,2%. Надходження місцевих податків і зборів за звітний період становить -11535447,6 тис. грн, або 103,7% до планових показників 2018 року [10].

В структурі місцевих податків і зборів за 2018 рік питома вага джерел доходів що забезпечили надходження становить: орендна плата за землю та земельний податок – 44,5%, єдиний податок – 47,6% податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір – 7,9%.

Починаючи з 2015 року відповідно до статті 265 Податкового кодексу України плата за землю, яка справляється у формі земельного податку і орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності, є складовою частиною податку на майно та входить до складу місцевих податків і зборів.

Надходження плати за землю складають 13,9 % обсягу загального фонду бюджету. Орендної плати за землю та земельного податку надійшло 5138110,7 тис. грн, або 100,7 % до планових показників 2018 року (+34142,2 тис. грн), та на 114519,8 тис. грн більше аналогічних надходжень 2017 року, або на 2,3%. Основне джерело сплати даного виду платежу 98,1%, яке припадає на юридичних осіб платників податку. За часткою наповнення у 2018 році оренда плата за землю становить 55,7% (2862859,6 тис. грн), а земельний податок – 44,3% (2275251,1 тис. грн) [10].

В структурі плати за землю протягом 2014-2018 років спостерігається тенденція зростання частки орендної плати за землю та зменшення обсягу земельного податку.

У 2018 році до загального фонду бюджету м. Києва надійшло єдиного податку – 5486430,7 тис. грн, що на 1352578,4 тис. грн, більше порівняно з 2017 роком (приріст 32,7%). Планові показники 2018 року виконано на 106,5% (+335386,4 тис. грн).

У 2018 році відповідно до статті 293 Податкового кодексу України ставки єдиного податку для першої групи збільшились на 162,0 грн (ПМ для працевздатних осіб - 1762,0 грн), для другої групи на 523,0 грн (у зв'язку зі збільшенням розміру мінімальної заробітної плати з 3200 до 3723 грн) [32,10]

Приріст надходжень єдиного податку за 2018 рік насамперед пов'язаний зі збільшенням кількості платників єдиного податку, а також збільшенням з початку року ставки для платників єдиного податку першої та другої груп, у зв'язку зі зростанням мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Станом на 01.01.2019 у м. Києві на обліку перебуває 173955 осіб – підприємців платників єдиного податку, в тому числі: 146531 – фізичних осіб та 27424 – юридичних осіб. В порівнянні з початком року загальна кількість платників єдиного податку збільшилась на 16651 платника, або на 10.6%. Серед фізичних осіб-підприємців платників єдиного податку спостерігається збільшення кількості платників за всіма групами [10].

За рештою місцевих податків і зборів у 2018 році виконання становить: податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки – 105,5% (+39437,3 тис. грн). Основна причина перевиконання – розширення бази оподаткування внаслідок збільшення мінімальної заробітної плати по податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та сплатою юридичними особами у 2018 році податку без понижувального коефіцієнта 0,75; транспортного податку – 107,7% (в тому числі транспортного податку з юридичних осіб на 105,9% та транспортного податку з фізичних осіб на 109,3%); туристичного збору – 103,1%; збору за місця для паркування транспортних засобів – 89,3% (однією з причин незабезпечення планових показників збору за місця для паркування транспортних засобів до бюджету міста Києва є заборгованість з податкових зобов'язань комунального підприємства «Київтранспарксервіс» в сумі 34307,1 тис грн, з якої у 2018 році погашено 9,8 млн грн збору за місця для паркування транспортних засобів та 11,9 млн грн штрафних санкцій) [10].

У звітному періоді до бюджету м. Києва податку на прибуток підприємств надійшло 4284794,9 тис. грн, що становить 102,1% до планових показників. Порівняно з 2017 роком (+1259165,9 тис грн) [10].

З 2015 року до загального фонду бюджету міста Києва зараховується акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі

підакцизних товарів, якого за 2018 рік надійшло в сумі 1025821,1 тис грн, що становить 97,2% до запланованих показників (-29984,7 тис грн) та на 117885,8 тис грн, або на 13,0% більше надходжень 2017 року. Невиконання річного планового показника 2018 року відбулось у зв'язку з тим, що з 2018 року здійснення сплати акцизного податку відбулось за місцем основної реєстрації платника (у разі включення платника податків до Реєстру великих платників податків, з урахуванням особливостей, визначених пунктом 64,7 статті 64 ПКУ), відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році» від 07.12.2017 №2245 [32,10].

За 2018 рік до бюджету міста Києва такі надходження становить 706908,5 тис грн; акцизного податку з виробленого в Україні пального - 138969,1 тис грн (97,1% до планового показника); акцизного податку з ввезеного на митну територію України пального – 567939,4 тис грн (99,8% до плану) [10].

Надходження рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів склали 52918,4 тис грн, що становить 113,1% [10].

За структурою рентних платежів виконання річних планових показників забезпечено за рахунок: рентної плати за користування надрами на 108,4%; рентної плати за спеціальне використання води на 117,1%, плати за використання інших природних ресурсів на 182,0% [10].

Таблиця 2.5.

Узагальнена динаміка податкових доходів місцевого бюджету м. Києва за 2015 –2018 рр.

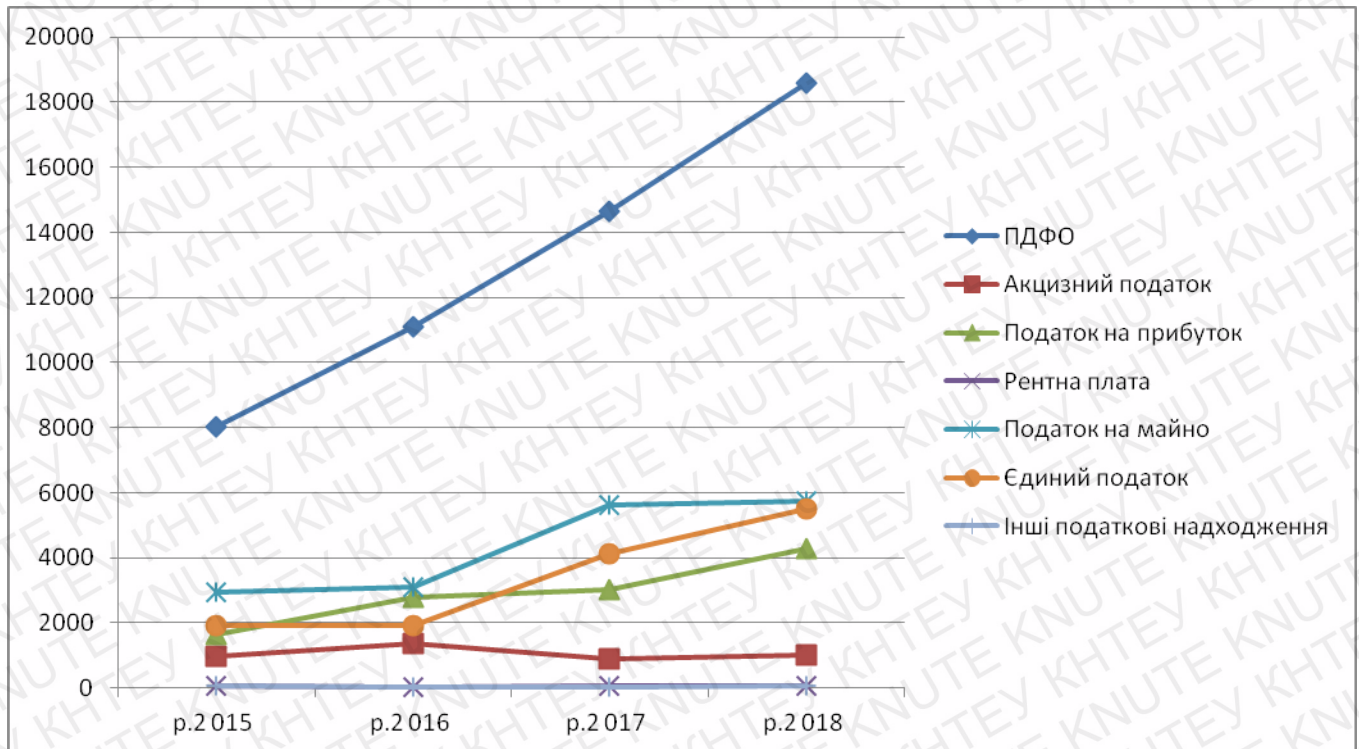
(млн. грн) [30]

Показник		2015	2016	2017	2018
Податок на доходи фізичних осіб	Факт	8043	11085,7	14628,2	18587,1
Акцизний податок	Факт	976	1366	907,94	1025,82
Податок на прибуток	Факт	1625	2769	3025,63	4284,79
Рентна плата	Факт	47	37,33	50,55	52,9
Податок на майно	Факт	2951	3092,1	5616,9	5737,3
Єдиний податок	Факт	1922	1900	4133,85	5486,43

Інші податкові надходження	Факт	80	32,6	42,3	69,5
----------------------------	------	----	------	------	------

Рис.2.2.

Зміни податкових надходжень місцевого бюджету м. Києва за 2015-2018 рр. (млн. грн)

Отже, розглядаючи графік зміни податкових надходжень місцевого бюджету м. Києва за 2015-2018 рр. спостерігається динаміка збільшення частки податку на доходи фізичних осіб. Збільшення надходження податку на майно в 2017 році зумовлено підвищенням ставок до бази оподаткування.

Позитивна динаміка надходжень податку на прибуток спостерігається протягом 2015-2018 рр. , що засвідчує стабільну роботу підприємств, хоча роль цього податку в забезпеченні фінансової самостійності місцевих органів влади поступово знижується. Динаміка сплачених сум акцизного податку до бюджету є стабільною, але відбувається скорочення темпу його росту. У структурі надходжень акцизного податку переважає акцизний податок з оподаткування пального, суттєву роль відіграють великі платники податку.

На нашу думку, розвиток виробництва та залучення інвестицій в окремі сфери діяльності зможуть примножити дохідну частину місцевого бюджету м. Києва.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми справляння місцевих податків і зборів в Україні

Незважаючи на значні напрацювання вчених, слід зазначити, що під впливом внутрішніх і глобалізації процесів фінансова ситуації в країні швидко змінюється, крім того, тривалий час вона характеризується значним бюджетним дефіцитом, величезним зовнішнім боргом, значною соціальною нестабільністю. У пошуках виходу із цієї ситуації було прийнято рішення про реформування бюджетної та податкової системи. Одним із напрямів цього є зміна системи місцевого оподаткування.

Дослідження проблем аспектів системи місцевого оподаткування, а також визначення перспективних напрямів місцевих податків і зборів набувають великого значення в умовах проведення процесів фіскальної децентралізації.

Система місцевих податків і зборів, яка функціонувала в Україні до 2011 р., була вкрай неефективною, у зв'язку з чим потребувала негайного та тотального реформування, тому прийняття Податкового кодексу України було просто необхідним[1].

Однак існує чимало дискусій у суспільстві щодо бази оподаткування. Враховуючи світовий досвід, як базову доцільніше було б застосовувати ринкову вартість, аніж площу об'єкта, для зменшення соціальних диспропорцій, що приведе до більш справедливих оподаткування, за умов якого власники об'єктів нерухомості, яка має більшу вартість, сплачують більші податки. Разом із тим оцінка вартості майна потребує великої підготовчої роботи, має високу ціну та вимагає постійного перегляду відповідно до змін кон'юнктури ринку.

До основних проблем наявної системи місцевого оподаткування в Україні, на думку І.О.Луніної, варто віднести:

- Невеликий перелік місцевих податків та зборів порівняно з іншими країнами
- Відсутність права органів місцевого самоврядування на встановлення власних податків і зборів на своїй території
- Відсутність зацікавленості представників місцевої влади в додатковому залученні коштів шляхом стягнення місцевих податків і зборів

- Відсутність взаємозв'язку між рівнем суспільних послуг, що надаються на певній території, з податковими навантаженням на населення
- Неефективність окремих податкових ставок, що не дає змоги забезпечити стабільних надходжень до місцевих бюджетів
- Незначну фіскальну роль місцевих податків та зборів у зведеному бюджеті України[22].

Не можна недооцінювати проблеми, пов'язані з неналежним контролем процесу справляння окремих місцевих податків і зборів. Місцеві органи влади мають замало впливу на встановлення ставок податків, що дає їм підстави звинувачувати центральний уряд у незадовільній якості послуг, які справляються саме за рахунок місцевих бюджетів. Не меншою проблемою є надання місцевими органами влади пільг, адже, з одного боку залучаються додаткові інвестиції для регіонального розвитку, а з іншого – виникають сумніви щодо законності надання цих пільг.

Деякі вчені дотримуються думки, що місцеві податки і збори не виконують свої функції належним чином.

Це засвідчує нагальність пере форматування системи місцевого оподаткування а головний акцент має бути сфокусований на зміцненні фінансової бази місцевого самоврядування як запоруки ефективної роботи територіальних громад.

Місцеве оподаткування в Україні від початку його створення характеризується постійним оновленням складу місцевих податків та зборів, їх ставками та порядком справляння, розробленням нормативно – правових актів, що покликанні покращувати систему місцевого оподаткування.

Діюча в Україні система місцевих податків і зборів, як і податкова системи країни в цілому, потребує постійного вдосконалення. Проблему функціонування системи місцевого оподаткування в Україні спричинені недосконалою системою адміністрування цих податків. Пошук шляхів збільшення обсягу місцевих податків і зборів повинен іти в напрямі встановлення таких податків і зборів таких їх платників, які б забезпечували

невеликі адміністративні витрати та ефективний податковий контроль за достатнього обсягу надходжень, що дасть можливість створити надійне джерело доходної бази місцевих бюджетів. Дотримання цих вимог є запорукою створення міцної, стабільної та соціально справедливої системи місцевого оподаткування, яка сприятиме ефективній реалізації регіональної соціально – економічної політики та забезпечить фінансову стійкість регіонів, а також допоможе подолати бідність громадян.

У формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів ключову роль відіграє проведення податкової реформи шляхом проведення фінансової децентралізації. Результатом цієї реформи повинне бути наповнення місцевих бюджетів надходженнями від застосування податків. Проте успішність фінансової децентралізації залежить від послідовного проведення перерозподілу джерел формування доходної частини місцевих бюджетів, які стимулюватимуть місцеві органи влади та даватимуть змогу створювати додаткові можливості для соціально – економічного розвитку територіальних громад.

Зазначимо, що нині необхідними є подальші реформаторські дії, такі як:

- Створення міцної фінансово – економічної бази місцевого самоврядування ;
- Удосконалення законодавчої бази справляння місцевих податків і зборів;
- Створення середовища оподаткування, сприятливого для активізації підприємницької діяльності;
- Оптимізація податкового навантаження на місцеву галузь економіки з урахуванням збалансованості бюджетної системи;
- Підвищення фіскальної ефективності обов'язкових платежів за рахунок удосконалення системи адміністрування, оптимізації податкових пільг та розширення місцевої податкової бази за рахунок зменшення масштабів ухилення від оподаткування [36].

Влада повинна сформувати таку систему місцевого самоврядування, за якої органи місцевої влади матимуть більшу незалежність від центральної влади, не отримуватимуть дотації. Вони повинні мати власні надходження у розмірах, достатніх для забезпечення інтересів населення власного регіону.

Отже, для посилення фінансової спроможності місцевих бюджетів необхідно здійснювати подальше реформування податкового законодавства в частині наповнення місцевих бюджетів та посилення їх фінансової самостійності. Потрібно створити таке податкове законодавство, яке б стимулювало виробництво, інноваційну діяльність на місцях. Одним із найважливіших завдань влади сьогодні повинно стати надання ширших повноважень органам місцевого самоврядування.

3.2 Напрями реформування місцевого оподаткування

Нова законодавча база значно посилила мотивацію до міжмуніципальної консолідації в країні, створила належні правові умови та механізми для формування спроможних територіальних громад сіл, селищ, міст, які об'єднують свої зусилля у вирішенні нагальних проблем. Також вже виправдала себе нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів, які отримали певну автономію і незалежність від центрального бюджету[11].

Задля досягнення мети розроблено такі рекомендації та пропозиції.

- Розширити перелік місцевих податків та зборів, що можуть бути введені органами місцевого самоврядування на відповідній території (наприклад на вивезення і переробку сміття, за видачу дозволів на проведення будівництва, на благоустрій населених пунктів, на проведення заходів озеленення міст, на освітлення, забруднення, за використання природних ресурсів);
- Збільшити обсяг податкових повноважень щодо стягнення наявних місцевих податків та зборів;

- Збільшення надходжень з податку на нерухоме майно, доцільно вжити першочергових заходів щодо формування єдиного реєстру об'єктів нерухомості.
- Розширити базу оподаткування транспортним податком, що надасть можливість додатково отримувати фінансові ресурси до місцевих бюджетів[37].

Для вдосконалення оподаткування єдиним податком пропонується здійснити такі заходи:

- Проведення диференціації суб'єктів підприємницької діяльності за обсягами доходів, видами діяльності, що різняться за рівнями рентабельності, на окремі категорії;
- Щорічно проводити індексацію грошової оцінки землі для оподаткування єдиним податком платників 4 групи;
- Підвищити відповідальність суб'єктів малого підприємництва у разі порушення ними норм, які визначають порядок застосування спрощеної системи оподаткування;
- Змінити перелік податків і зборів (обов'язкових платежів які входять до складу єдиного податку, зокрема вилучити з нього ресурсні платежі, плату за землю).

Розроблені рекомендації і пропозиції сприятимуть розвитку місцевого оподаткування в Україні наповнять місцеві бюджети нададуть більшої фінансової автономії органам місцевого самоврядування [12].

Отже, провадження політики реформування системи місцевого самоврядування в Україні має стати дієвим фактором стабілізації соціально – економічної ситуації, подолання суперечностей між різними рівнями влади, сприяти підвищенню ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження теоретичних засад теорії та практики справляння місцевих податків і зборів та їх адміністрування дозволило зробити ряд висновків та пропозиції, що стосуються основних аспектів цієї важливої проблеми.

1. Процес становлення місцевих податків і зборів як інституту місцевих фінансів розпочався після 1990 р. із здобуттям Україною незалежності. Після чого була створена власна система місцевого самоврядування, яка протягом багатьох років розвивалася та набувала певних змін. Насьогодні місцеві податки та збори - це податки та збори, які встановлюються органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства, вони є обов'язковими до сплати в межах адміністративно – територіальних одиниць та зараховуються до їх бюджетів. Тобто це одна із складових доходів місцевих бюджетів. В Україні до місцевих податків та зборів, відповідно до Податкового кодексу України, відносяться податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

Вирішальним в організації місцевих фінансів має бути принцип децентралізації, що зводиться до делегування частини компетенцій від центральних органів державного управління на користь місцевого самоврядування. Його зміст характеризує роль цих органів як інституту публічної влади та громадського суспільства в організації фінансових відносин на місцевому рівні. У разі встановлення бюджетних обмежень ключовим наслідком розширення фінансової незалежності місцевого самоврядування має стати підвищення ефективності механізму надання суспільно значимих благ і послуг.

2. Встановлено що у доходах місцевих бюджетів важливу роль відіграють податки та збори, але частка місцевих податків та зборів не значна. Тому в умовах децентралізації необхідно приділити велику увагу питанню збільшення частки місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів, за рахунок акумулювання частини загальнодержавних податків до місцевого бюджету.

3. Досліджуючи структуру місцевих податків м. Києва зроблено висновок, що частка надходжень місцевих податків свідчить про їх незначні розміри. Найвагомішим серед місцевих податків є єдиний податок. Зазначимо, що таке зростання відбулося, в основному, через збільшення кількості платників податку фізичних осіб та суб'єктів малого підприємництва.

4. Виявлено, що існуюча система місцевого оподаткування має суттєві недоліки це не дозволяє значно збільшити розміри та частку місцевих доходів та зборів. Необхідно враховувати той факт, що місцеві органи влади не можуть або не знають як виявити резерви, які б допомогли збільшити надходження.

5. Встановлено шляхи закріплення досягнень фінансової децентралізації і здійснення реформування з метою нарощування доходів місцевих бюджетів:

- посилення контролю за об'єктами нарахування податку на нерухоме майно;
- створення реальних фінансових стимулів щодо об'єднання територіальних громад з метою збільшення фінансової самодостатності.
- налагодження взаємодії роботи органів місцевого самоврядування та органів Державної податкової служби ;
- визначення та ліквідація причини несплати податків;
- розробка програми заходів, спрямованих на повну мобілізацію до місцевих бюджетів податків та зборів;
- контроль за діяльністю фізичних та юридичних осіб, котрі займаються підприємницької діяльністю з метою запобігання порушення податкового законодавства.

6. Підсумовуючи дослідження можна сказати, що місцеві бюджети повинні бути збалансовані та забезпечені постійними надходженнями. Місцеві бюджети тісно пов'язані з економічною та соціальною ситуацією в кожному регіоні. Для забезпечення фінансової незалежності адміністративно-територіальних одиниць в Україні необхідно посилити вплив місцевих податків та зборів в частині формування дохідної бази місцевих бюджетів, дозволити регулювати органам місцевої влади ставки місцевих податків і зборів. Втілення пропозицій буде сприяти збільшенню дохідної частини місцевих бюджетів, що знайде своє відображення у розвитку адміністративно – територіальних одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Андрущенко В.Л. Податкова система: Навчальний посібник. «Центр учбової літератури», 2015.- 416 с.

- 2) Андрущенко, З.С. Посібник В.А. Варналій, І.А. Прокопенко, Т.В. Тучак. Податкові системи зарубіжних держав: – К.: Кондор-Видавництво, 2012.
- 3) Боровик П.М. Місцеві податки та збори в Україні: особливості справляння та перспективи подальшого розвитку / П.М.Боровик, Б.С. Гузар, Н.В. Лиза, Д.В. Поліщук // Молодий вчений. – 2015.-№12(27). – С. 123-126.
- 4) Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] / ВРУ, від 08.07.2010 р. №2456-VIу редакції від 11.01.2019 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
- 5) Букина И. Современные тенденции налогового администрирования в зарубежных странах/ И.Букина//Мировая экономика и международные отношения.-2009.- №7.-с.37-42.
- 6) Батажок С.Г. Доходи місцевих бюджетів як основа фінансової незалежності органів місцевого самоврядування / С.Г.Батажок// Формування ринкових відносин в Україні. – 2016.№2(177).-С.86-91.
- 7) Бобошко Л.І. Транспортний податок в Україні: стан та перспективи/Л.І.Бобошко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2017. - №1. – С.25- 36.
- 8) Бокій О.В. Проблеми справляння туристичного збору в Україні / О.В.Бокій // Матеріали V Міжнар. наук.-прак. конф. студентів і молодих учених. – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2016.-262с.- 124-125 с.
- 9) Боровик П.М. Вдосконалення механізмів справляння зборів в Україні / П.М.Боровик, Б.С.Гузар, Н.В. Лиза // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва . – 2016.- Вип. 88 (2). С. 55-62.
- 10) Виконавчий орган Київської міської ради, Департамент фінансів звіт про хід виконання бюджету міста Києва. – Режим доступу: <https://kmr.gov.ua/uk/file/123585/download?token=VFwNe4CyxV8bE5XhSSWFWa4F7erZoFu3ByuIxxxybas>
- 11) Великоновосілківська РДА.- Режим доступу: <https://vn-rda.gov.ua/reforma-miscevogo-samovryaduvannya-02-17-07-29-01-2018>

- 12) Волохова І.С. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : Місцеві податки та збори в доходах місцевих бюджетів України: наслідки проведення реформ. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-2-2017/13.pdf>
- 13) Вознюк О.В. Потенціал місцевих бюджетів в умовах фінансової нестабільності / О.В. Вознюк // Наукові записники Національного університету «Острозька академія». 2016. - №3 (21). – С.103-108.
- 14) Гостева О.Ю. Місцеві податки в зарубіжних країнах: досвід та напрями застосування в Україні. Економіка та право. №3 (45). – 2016.-с.135.
- 15) Гнилюк І.В. Концептуальні засади формування місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень / І.В.Гнилюк // Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: Збірник наукових праць IV Міжнародної науково-практичної конференції. - Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2016. – ч.1. – с. 453-467.
- 16) Гришина Л.О. Оцінка податкового потенціалу регіону, як джерела наповнення бюджету / Л.О. Гришина // Всеукраїнські наукові економічні читання з міжнародною участю. – 2015. - №1. – С.1-3.
- 17) Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс]/ВРУ, 280/97-ВР, чинний, поточна редакція — Редакція від 01.05.2019.
- 18) Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс].- Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
- 19) Капустян Я.В. Оцінка систем місцевого оподаткування зарубіжних країн // Я.В.Капустян // Інноваційна економіка. - 2013.- №11.
- 20) Костяна О.в. Особливості справляння збору за місця для паркування транспортних засобів на прикладі міста Чугуєва / О.В.Костяна, В.В. Ясько // Миколаївський національний університет ім. В.О.Сухомлинського. – 2017. – Вип. 16. – С.710-714.

- 21) Луніна І.О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України / І.О. Луніна // Фінанси України. – 2017. – № 9. – С. 14–19
- 22) Луніна І.О. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні : наукова доповідь / І.О. Луніна . – К.: НАН Україна, ДУ «Ін.-т екон. Та прогнозування. НАН України», 2016 . – 70с.
- 23) Макарчук І.М.Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації / І.М. Макарчук // Молодий вчений. – 2017. - №1(41) – С. 640-648.
- 24) Навчальні матеріали онлайн. – Режим доступу : https://m.pidruchniki.com/1373112046106/ekonomika/rizik-menedzhment_byudzhetnih_dohodiv_stadiyah_byudzhetnogo_protsesu.
- 25) Неізнана О.В. Дослідження сучасного стану формування доходів місцевих бюджетів України / О.В. Неізнана, Є.О. Чечета // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. -№20.- С.102-108.
- 26) Ніколенко В.Ю. Місцеві бюджети як чинник розвитку регіонів / В.Ю.Ніколенко // Навч. Посібник. – Київ.- 2016.- С.30.
- 27) Офіційний інтернет – сайт Київської міської Ради. – Режим доступу: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/FF63C3407BA93D32C22578BF00686E5A?OpenDocument.
- 28) Офіційний портал Державної податкової служби України. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/stavki-mistsevih-podatkov-ta-zboriv/m-kiiv/dlya-fizichnih-osib/>
- 29) Офіційний портал Київська міська державна адміністрація. – Режим доступу : <https://old.kyivcity.gov.ua/>
- 30) Офіційний портал Київська міська державна адміністрація. – Режим доступу : https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2018/9/3/Richyi_zvit_2017.pdf.

- 31) Овчинніков А.В. Мсцеве оподаткування в Україні : еволюція та перспективи його розвитку // А.В.Овчинніков // Економіка і суспільство. – 2017. - №8. – С.634-639.
- 32) Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / ВРУ, від 02.12.2010 р. № 2755-VIу редакції від 01.03.2019 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
- 33) Поляк А.В. Досвід місцевого оподаткування Німеччини та його використання в процесі реформування податкової системи України / А.В.Поляк // Вісник Запорізького національного університету. – 2014.- №4.
- 34) Пономаренко Є.Б. Реформування організації та реорганізації бюджетного процесу: основні напрямки, проблеми та шляхи їх вирішення / Є.Б. Пономаренко, Н.А. Вакарюк // Вісник ЖДТУ. – 2015 .- № 4 (74). – С. 185-191.
- 35) Попова С.П. Роль податкових надходжень у формуванні доходів бюджетів / С.П.Попова, І.Р. Блохіна // Наукові записки. – 2016. -№ 19. – с.140-148.
- 36) Простебі Л.І. Податкові надходження та їх значення у формування доходної частини місцевих бюджетів / Л.І. Простебі // Гроші, фінанси, кредит -2015. –Вип. 3 .- с. 153-163.
- 37) Редько І.М. Теоретичні засади формування податкового потенціалу / І.М. Редько // Державне регулювання . – 2012. - № 24.
- 38) Рішення від 3 липня 2014 ;№23/23 Про затвердження технічної документації з нормативної грошової оцінки земель міста Києва. – Режим доступу : http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/982FDB5DF9CE8EBDC2257D15006876CC?OpenDocument
- 39) Станкус Т. Місцеві податки і збори / Т. Станкус, Ю.Крот.- Х.: Фактор, 2017. – 80 с.

- 40) Табінський В.А. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах фіскальної децентралізації / В.А.Табінський, Є.О. Колеснік, І.С. Сіліна // Молодий вчений. – 2016. -№12(39).- С.902-906.
- 41) Фурдичко Л.Є. Місцеві бюджети України: їх функціонування, проблеми та шляхи реформування / Л.Є.Фурдичко // Економіка та держава. – 2015 . - №1. – С. 131-136.
- 42) Хрімлі К.О. Проблемні питання розрахунку та сплати транспортного податку в Україні / К.О.О Хрімлі // Економіка та управління на транспорті. – 2017. - №4. – С.136-141.
- 43) Яфінович О. Місцеві бюджети та міжбюджетні відносини: досвід європейських країн та проблеми України / О.Яфінович // Вісник Київського національного університету імені Т.Шевченка. – 2015.- №2.

ДОДАТКИ

Додаток А

Склад доходів загального фонду місцевих бюджетів у частині загальнодержавних податків і зборів

Кошти, що зараховуються до загального фонду бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів ОТГ	Кошти, що зараховуються до обласних бюджетів	Кошти, що зараховуються до бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів
60 % ПДФО до Державного бюджету; ПДФО від оподаткування пасивних доходів зараховується до загального фонду Держбюджету	15 % ПДФО до бюджету областей	Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є міські, селищні та сільські ради
40% ПДФО місцеві бюджети м.Києва	10% податку на прибуток підприємств	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення
37 % рентної плати за спеціалізоване використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування	Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновниками яких є Верховна Рада АРК та обласні ради	Рентна плата за користування надрами цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин
45% рентної плати за спеціальне використання води	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	Рентна плата за спеціальне використання водних об'єктів місцевого значення (за місцем податкової реєстрації платника рентної плати)
25 % рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату), що зараховується до міських бюджетів	45% рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), що зараховуються до відповідних бюджетів користувачами води за місцем її забору	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)
Плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до міських бюджетів м. Києва та Севастополя	25 % рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату)	Акцизний податок із реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів, що зараховується до бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів

Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, що зараховується до бюджетів ОТГ, міських бюджетів	Плата за ви користування інших природних ресурсів	
10% податку на прибуток, який зараховується до бюджету м.Києва		
Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності яких є районні, міські ради, ОТГ		
Державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів		

**Узагальнена динаміка податкових доходів місцевого бюджету м. Києва за 2015 –2018 рр.
(млн. грн) [16]**

Показник		2015	2016	2017	2018
Податок на доходи фізичних осіб	Факт	8043	11085,7	14628,2	18587,1
Акцизний податок	Факт	976	1366	907,94	1025,82
Податок на прибуток	Факт	1625	2769	3025,63	4284,79
Рентна плата	Факт	47	37,33	50,55	52,9
Податок на майно	Факт	2951	3092,1	5616,9	5737,3
Єдиний податок	Факт	1922	1900	4133,85	5486,43
Інші податкові надходження	Факт	80	32,6	42,3	69,5

Додаток В

Доходи місцевого бюджету м. Києва 2015-2018 рр. (млн. грн)

